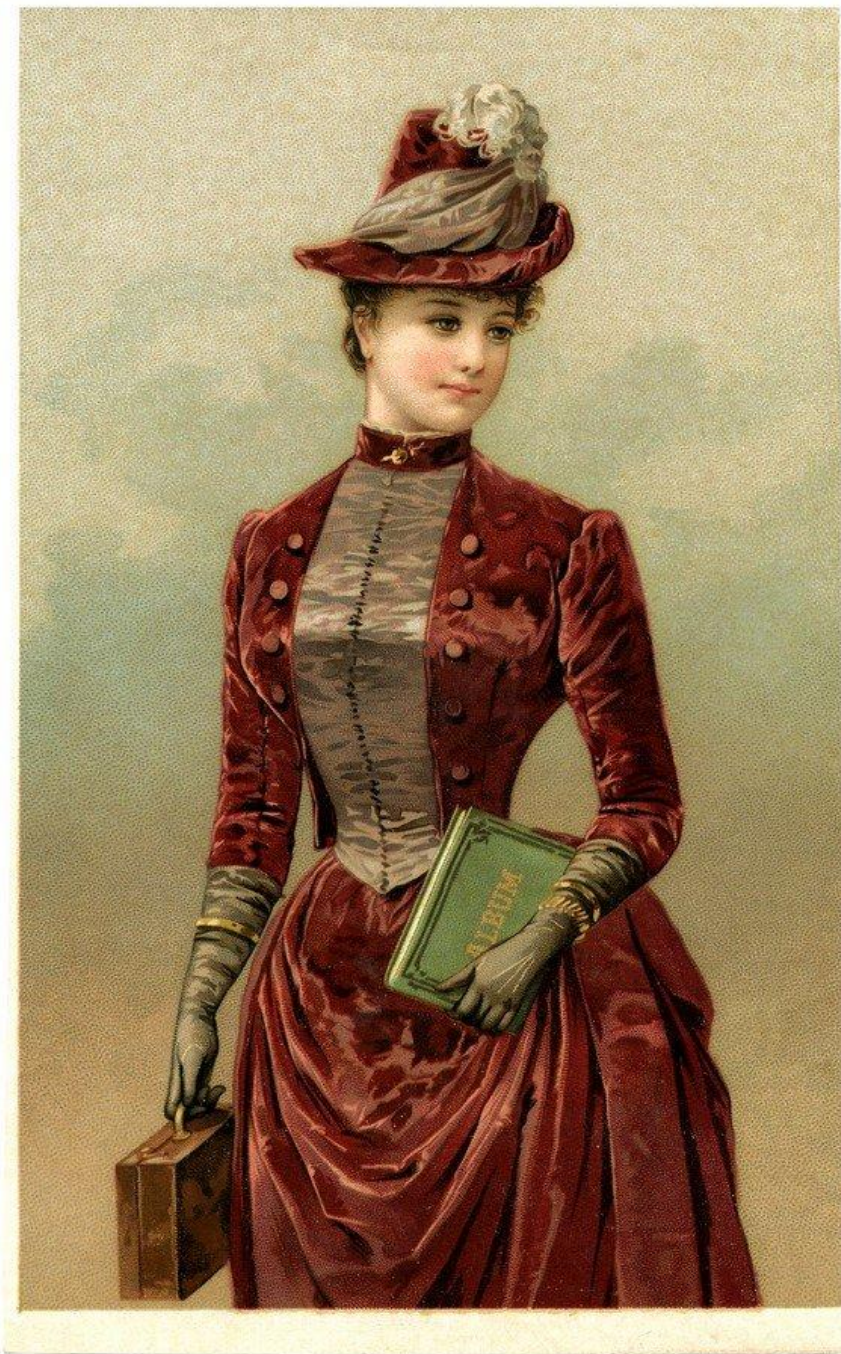

Ένας αριθμός

Άντον Τσέχωφ
(1860-1904)

2014. Αφιέρωμα στον Άντον Τσέχωφ

https://www.youtube.com/watch?v=a3xjAp_vz_I

Άντον Τσέχωφ: "Ένας αριθμός"

https://www.youtube.com/watch?v=p_V78h36mBQ

Αφηγητής: πρωταγωνιστής, δραματοποιημένος (ομοδιηγητικός), συμμετέχει στα δρώμενα και αφηγείται σε α' γραμματικό πρόσωπο.

Εστίαση: εσωτερική

Χώρος: το σπίτι του αφηγητή

Χρόνος: δεν προσδιορίζεται

Αφηγηματικοί τρόποι

Το διήγημα στηρίζεται κυρίως στο **διάλογο** μέσα από τον οποίο διαγράφονται οι χαρακτήρες των ηρώων, υπάρχει όμως και η **περιγραφή** (αντιδράσεις και κινήσεις της Ιουλίας).

Πολύ λίγα είναι τα σημεία στα οποία αφηγείται τα γεγονότα. Έτσι το κείμενο μοιάζει με ένα μικρό **μονόπρακτο θεατρικό έργο**

Γλώσσα- ύφος

Η γλώσσα είναι απλή, άμεση, παραστατική, κατανοητή, με σύντομες, λιτές και περιεκτικές φράσεις και το ύφος είναι απλό και λιτό (απουσιάζουν τα σχήματα λόγου), γρήγορο, ζωντανό και παραστατικό χάρη στο διάλογο, με χιουμοριστική διάθεση, ρεαλιστικό (απεικονίζει την πραγματικότητα) - θεατρικό (διάλογος).

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Προσωποποιήσεις: §2 «νευρικός βήχας», §4 «η φωνή της έτρεμε»

Μεταφορές: §3 «να 'χεις τα μάτια σου τέσσερα», § 5 «σκληρό μάθημα»

Παρομοιώσεις: §5 «σαν χαζή»

Επαναλήψεις: §4 «όλα όλα», «Τρία ... τρία, τρία... ένα και ένα.», §5 «Οι άλλοι δε μου 'διναν τίποτα!... Δε σου 'διναν τίποτα»

Εικόνες: §2 «Η Ιουλία έγινε κατακόκκινη», «Το αριστερό μάτι της Ιουλίας ... δεν έβγαλε άχνα», §4 «Τα μάτια της Ιουλίας ... πάνω στη μύτη της», «Και της έδωσα... τα έβαλε στην τσέπη της», §5 «Πετάχτηκα ορθός... στο γραφείο».

Αντιθέσεις: §2 «Την έπιασε νευρικός βήχας... δεν έβγαλε άχνα», §5 «εγώ σε έκλεψα, σε λήστεψα! Και μου λες κι ευχαριστώ;», «Οι άλλοι δε μου 'διναν τίποτα!...»

Θεματικά κέντρα:

Η δειλή και παθητική συμπεριφορά της εργαζόμενης, η ψυχολογική πίεση και η εκμετάλλευσή της από τον εργοδότη.

Η φάρσα του αφεντικού.

Ο ρόλος της δασκάλας.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

1η Ενότητα: «Τις προάλλες... Ευχαριστώ, ψιθύρισε»: **Η καλοστημένη φάρσα του εργοδότη-πατέρα.**

Το διήγημα πραγματεύεται ένα σοβαρό και υπαρκτό πρόβλημα τόσο στην εποχή του Τσέχωφ όσο και στη δική μας εποχή: την οικονομική εκμετάλλευση των εργαζομένων από τα αφεντικά τους . Ο Τσέχωφ σκιαγραφεί το χαρακτήρα της δεσποινίδας Ιουλίας ως ένα ακραίο παράδειγμα δειλής, άβουλης και παθητικής συμπεριφοράς, προβάλλοντας με εσκεμμένα υπερβολικό τρόπο την αδυναμία της να αντιδράσει και να διεκδικήσει το δίκιο της .

Η υπόθεση του διηγήματος περιορίζεται σε μια διαλογική –θεατρικού τύπου– σκηνή, η οποία στήνεται και εκτελείται τυπικά από δυο, αλλά ουσιαστικά από ένα πρόσωπο . Ο πατέρας των παιδιών και εργοδότης της δασκάλας προβάλλεται σε ρόλο **παντογνώστη αφηγητή**. Είναι εκ των πραγμάτων ο απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού που έχει προσχεδιάσει, επιλέγοντας αρχικά να εκφοβίσει, ενώ στη συνέχεια να αιφνιδιάσει, με σκοπό να φρονηματίσει τη νέα δασκάλα. Ο ρόλος της δασκάλας στη σκηνή ελάχιστα διαφέρει από εκείνον του βωβού προσώπου, καθώς όχι μόνο αδυνατεί να αντιδράσει, αλλά δεν εκδηλώνει καν την πρόθεση να υπερασπιστεί κάπως τον εαυτό της απέναντι στη φοβερή εκμετάλλευση και την οικονομική σκευωρία του αφεντικού.

2η Ενότητα: «Πετάχτηκα... βγήκε»: **Η αντίδραση του εργοδότη-πατέρα και η μοιρολατρική στάση της δασκάλας.**

Στο τέλος του διηγήματος ο αφηγητής-εργοδότης αποκαλύπτει τη φάρσα στη νεαρή δασκάλα, κερδίζοντας την απόλυτη συμπάθεια του αναγνώστη, ο οποίος αντιλαμβάνεται πλήρως τη διδακτική πρόθεση του αφεντικού .Το αντίθετο μάλλον συμβαίνει με την υποτονική δεσποινίδα Ιουλία, η οποία δίνει την εντύπωση ότι όχι μόνο δεν αντιλήφθηκε το πρόβλημα αλλά και δε διδάχτηκε τίποτε από την (πλαστή) δοκιμασία της. Πολλές φορές ακόμα και οι δάσκαλοι νιώθουν κοινωνικά κατώτεροι και δεν διδάσκουν αγωνιστικότητα και αξιοπρέπεια.

Αφηγητής:

Στην αφήγηση κυριαρχεί ο διάλογος κι έτσι το κείμενο μοιάζει με ένα μικρό θεατρικό έργο (μονόπρακτο < μίας πράξης).

Ο αφηγητής είναι το κύριο πρόσωπο του διαλόγου, συμμετέχει στα δρώμενα (= δραματοποιημένος – ομοδιηγητικός) και αφηγείται στην αρχή σε πρώτο πρόσωπο (π.χ. τις προάλλες φώναξα, πετάχτηκα όρθιος.....) κυρίως στα σημεία που εκφράζει τα συναισθήματά του ή τις αντιδράσεις του στη στάση της δασκάλας, και σε γενικό όταν περιγράφει τη στάση και τις αντιδράσεις της δασκάλας.

ΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η δασκάλα

Ο Τσέχωφ σκιαγραφεί το χαρακτήρα της δεσποινίδας Ιουλίας ως ένα ακραίο παράδειγμα δειλής και παθητικής συμπεριφοράς. Όλη η εικόνα και η ψυχολογία της νεαρής κοπέλας συγγενεύει με τους δραματικούς ήρωες του Τσέχωφ που αδυνατούν να πάρουν την τύχη στα χέρια τους και γίνονται έρμαια της τύχης τους. Η δεσποινίς Ιουλία είναι δειλή, αντιμετωπίζει τον εργοδότης της με φόβο, δεν έχει το θάρρος να διεκδικήσει τα δικαιώματά της και γίνεται το εύκολο θύμα του καθενός. Είναι πολύ αδύναμος χαρακτήρας, δεν έχει αυτοπεποίθηση, τρέμει, κλαίει, αποδέχεται τα πάντα μοιρολατρικά. Δεν ξέρει τι σημαίνει να αγωνίζεσαι, να διεκδικείς τα δικαιώματά σου, να υψώνεις το ανάστημά σου, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, έχει έλλειψη αυτοσεβασμού, και αξιοπρέπειας. Δεν έχει εμπιστοσύνη στις ικανότητες της και φτάνει στο σημείο να ευχαριστεί κιόλας τον εργοδότης της για αυτά τα λίγα που της δίνει. Με την παθητική της στάση προκαλεί την εκμετάλλευσή της.

ΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ο αφηγητής - εργοδότης

Στη σκηνή παρακολουθούμε τους υπολογισμούς που κάνει ο πρωταγωνιστής, ο οποίος είναι ο απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού, για να πληρώσει τη δασκάλα των παιδιών του. Οι υπολογισμοί κρύβουν το στοιχείο της απάτης και ο εργοδότης παρουσιάζεται ως ένας άνθρωπος ψεύτης, απατεώνας και εκμεταλλευτής μιας αθώας κοπέλας, ως ένας σκληρός και απάνθρωπος εργοδότης που προσπαθεί να αφαιρέσει χρήματα από το μισθό της δασκάλας.

Στο τέλος όμως φαίνεται ο πραγματικός του χαρακτήρας: είναι ένας άνθρωπος τίμιος, δίκαιος στις συναλλαγές του αν και θα μπορούσε να εξαπατήσει τη νεαρή δασκάλα λόγω της κοινωνικής του θέσης και της οικονομικής του δύναμης.

Λυπάται και αγανακτεί με το γεγονός ότι κάποιοι πλούσιοι φέρονται άσχημα στους αδύναμους και ανυπεράσπιστους ανθρώπους. Δείχνει τη διάθεση να συμβουλευτεί την κοπέλα ώστε να μάθει να διεκδικεί τα δικαιώματά της και να την προστατεύσει από μελλοντικές αδικίες.

Ο τρόπος με τον οποίο ενεργεί φανερώνει έναν άνθρωπο με υψηλό μορφωτικό επίπεδο που ξέρει να εκτιμά τον κόπο των άλλων και έναν άνθρωπο προοδευτικό και ανοιχτόμυαλο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Η δεσποινίς Ιουλία έχει στο διήγημα το ρόλο της δασκάλας των παιδιών του αφηγητή.

α. Πιστεύετε ότι μπορεί ν' αποτελέσει θετικό πρότυπο γι' αυτά ;

β. Πιστεύετε γενικότερα ότι ένας εκπαιδευτικός μπορεί να ασκήσει επιρροή στους μαθητές του ; Αν ναι, με ποιον τρόπο; Έχετε κάποιο προσωπικό παράδειγμα να αφηγηθείτε ;

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ :

1. Μπείτε στη θέση της δασκάλας και γράψτε μια σελίδα στο ημερολόγιό σας. (150-200 λέξεις)
2. Ο Γερμανός συγγραφέας Μπέρτολντ Μπρέχτ έγραψε :“Αυτός που αγωνίζεται μπορεί να χάσει, όμως αυτός που δεν αγωνίζεται ήδη έχει χάσει.”. Να σχολιάσετε την άποψη αυτή λαμβάνοντας υπόψη τη στάση της Ιουλίας. (150-200 λέξεις)
3. Γράψτε ένα διαφορετικό τέλος της ιστορίας, όπου η Ιουλία ορθώνει το ανάστημά της απέναντι στον εργοδότη της και διεκδικεί τα δικαιώματά της. (150-200 λέξεις)

Μπέρτολντ Μπρεχτ, «Η απόφαση»

Χρειάζονται πολλά, τον κόσμο για ν' αλλάξεις:
οργή κι επιμονή. Γνώση κ' αγανάκτηση.
Γρήγορη απόφαση, στόχαση βαθιά
ψυχρή υπομονή, κι ατέλειωτη καρτερία.
Κατανόηση της λεπτομέρειας και κατανόηση του συνόλου.
Μονάχα η πραγματικότητα μπορεί να μας μάθει πώς
την πραγματικότητα ν' αλλάξουμε.

Από το θεατρικό έργο *Η απόφαση* (1930)

[πηγή: Μπ. Μπρεχτ, *Ποιήματα*, μτφρ. Μάριος Πλωρίτης, Θεμέλιο, Αθήνα 1978, σ. 36]

Να εντοπίσετε ομοιότητες-διαφορές ως προς το περιεχόμενο, μεταξύ του διηγήματος και του ποιήματος του Μπέρτολτ Μπρεχτ

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Θέμα 1ο

Περιγράψτε τη δεσποινίδα Ιουλία. Τι άνθρωπος ήταν και γιατί πιστεύετε ότι ήθελε να της δώσει ένα μάθημα ο εργοδότης της;

Μονάδες 6

Θέμα 2ο

Αναφέρετε τους αφηγηματικούς τρόπους του κειμένου και το είδος του αφηγητή.

Μονάδες 6

Θέμα 3ο

Φανταστείτε τον εαυτό σας στη θέση της δασκάλας. Πώς θα αντιδρούσατε σε παρόμοια αδικία στον επαγγελματικό της χώρο; Αναφέρετε τις σκέψεις σας σε 80-100 λέξεις.

Μονάδες 8

